
СЕКЦІЯ 3.

Інформаційна політика, комунікація, культура та нові технології формування політичних дискурсів

Хорошилов Олег Юрійович.

Кандидат політичних наук, доцент кафедри політології.
Одеський національний університет імені І.І.Мечникова

ЕСТЕТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ПОДОЛАННЯ КОЛОНІАЛЬНОГО МИНУЛОГО: CASE UKRAINE

Системні політичні трансформації, через які проходить Україна, своїми важливими складовими мають подолання наслідків колоніального панування та результатів діяльності тоталітарних режимів минувшини. Водночас актуальними залишаються завдання уточнення змісту та вдосконалення інструментарію здійснення вітчизняного інтеграторського проєкту. Цілком природно, що питання культурного підґрунтя здійснюваних перетворень набули відверто політичного значення, а сама проблема естетичного супроводу здійснюваних перетворень посіла належне місце в дослідженнях вітчизняних та закордонних науковців – представників різних галузей гуманітаристики та суспільствознавства.

Комплексний характер проблеми, яка постала перед вітчизняним політикумом та інтелектуалами, потребує у неупередженому науковому дослідженні, ґрунтованому на нових засобах отримання інформації. Враховуючи той факт, що своєрідним простором, в якому розгортаються процеси реінтерпретації минувшини та цілеспрямованого інжинірингу сучасності, виступають українські міста та інші населені пункти, найбільш продуктивними методиками отримання емпіричного матеріалу виступають ті, які активно експлуатуються в межах візуальної культурології, міської та кібер- етнографії, соціальної антропології тощо. Високу наукову цінність тут має метод включеного спостереження, який, у сукупності з наступними фокусованими інтерв'ю, дає можливість проникнути у специфіку взаємодії існуючих субкультур, проявити конкуренцію політико-культурних дискурсів, виявити приховані розломи моделей історичної пам'яті в межах конкретної національної спільноти тощо. Зразками вдалого застосування таких досліджень слід назвати праці М. Великоні, О. Михайлової, М. Гона та Н. Івчик.

Загальним теоретико-методологічним підґрунтям досліджень процесів деколонізації в межах міських просторів, на переконання автора, має виступати комунікативна парадигма, запропонована Ч. Дженксом та Р. Арнхеймом, яка передбачає розгляд як окремих «ідеологічно-навантажених споруд», так і цілих ансамблів в якості своєрідних текстів, цілеспрямовано наділених їхніми творцями/замовниками атрибутами експресивності, інтерпретативної чіткості й ідеологічності та спрямованих на політичну «мобілізацію простору» та його мешканців [2; 1].

Орієнтуючись на згадану дослідницьку парадигму, процеси деколонізації та декомунізації в Україні можна подавати як своєрідний «палімпсест» символічних просторів територіальних спільнот, провідну роль в якому відіграє цілком очікуваний тандем місцевих політичних та творчих еліт [4, С.238]. Розгортаючись у загальнонаціональному масштабі, цей процес найчастіше набуває характеру деструкції носіїв інформації минулих ідеологічних систем та політичних режимів (демонтаж пам'ятників, перейменування вулиць та населених пунктів) та багато в чому несистемних спроб конструювання нового семантичного контексту для національної спільноти. Справедливо критикуючи сучасне українське політико-естетичне виробництво, А. Ложкіна вказує на його «лаковий реалізм, наративність, надмірну експлуатацію етнографічної атрибутики» [5, С.399]. Яскравим прикладом світоглядних труднощів у доланні постколоніальної травми в мистецтві, яка проявляється в тому числі в канонізації архаїчних мотивів народної культури, авторка вважає реконструкцію Майдану Незалежності в Києві. Загальна стилістика цього архітектурного ансамблю характеризується домінуванням «козацького бароко», має відверту ретроспективність своєї фабули та не може вважатися вдалою спробою естетичної рефлексії сутності української національної спільноти в умовах постмодерну [5, С.399].

Визнаючи неодмінність присутності ретроспективних мотивів в політичній естетиці будь-якого сучасного нам національного колективу, слід констатувати одночасно і необхідність відповідної рефлексії щодо актуальних викликів колективному існуванню спільноти, здійснення в цьому напрямку цілісного (в інструментальному, ідеологічному та естетичному вимірах) політико-культурного «виробництва».

З точки зору автора статті, чинником подолання моностилістичності та ретроспекції вітчизняного політико-естетичного дискурсу вже виступає відсіч російської військової агресії та об'єктивно сформований запит на комеморацію героїки українського спротиву. Як слушно зауважує О. Михайлова: «Військова звитяга є важливою складовою національного міфу» [6, С.79]. Такі пам'ятники та монументи із цілком конкретним семантичним навантаженням емоційно переконливо маркують публічний простір сучасних

міст, як локацій, в яких розгортається цілком окремішне від колишньої «метрополії» життя спільноти.

Цей мотив, при всій його трагічності, вже втілюється як в окремих об'єктах меморіалізації, так і в комплексних архітектурних рішеннях формування міських ландшафтів по всій країні. Яскравим прикладом такої комеморації виступає меморіал воїнам, які загинули в зоні АТО в Одесі [7]. В його фабулі вдало сполучаються конструкції постмодерністського символізму (гранітні конструкції у сполученні із живими деревами) та елементи реалізму (стели із рельєфними написами та QR кодами).

Враховуючи той факт, що сам процес (ре)концептуалізації існування української політичної спільноти є відкритим, виступає таким, що залежить як від внутрішніх, так і від зовнішніх чинників, дослідження його естетичного інструментарію слід визнати безумовно перспективним та таким, що має беззаперечне прикладне значення.

Список використаних джерел

1. Arnheim R. Art and Visual Perception. A Psychology of Creative Eye. Berkeley, Los Angeles, London. University of California Press. 1974. 263 p.
2. Jencks Ch. The Language of Post-Modern Architecture. New York : Rizzoli. 1984. 152 p.
3. Великоня М. Зображення незгоди : політичні графіті та вуличне мистецтво постсоціалістичного переходу /Великоня Митя; пер. з англ. В.Віткова. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2023. 308 с.
4. Гон М., Івчик Н. Інструменталізація пам'яті: інший як «виклик» (на прикладі м. Рівне). *Ідеологія і політика*, 2020. №2. С. 229. – 250.
5. Ложкіна А. Перманентна революція. Мистецтво України ХХ – початку ХХІ століття. Київ: ArtHuss, 2019. 544 с.
6. Михайлова О.Ю. Меморіалізація військової звитяги у пам'ятниках України: аксіологічні аспекти. *Політикус*, 2022. Випуск 5. С. 79 – 86.
7. Представлено концептуальний проект меморіалу воїнам Одеси і області, які загинули в зоні АТО. Офіційний сайт Одеської міської ради. – Режим доступу до ресурсу: <https://omr.gov.ua/ua/news/222309> (дата звернення до ресурсу 03.04.2024 р.).